

ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายข้อโกง¹

ณัฐพงศ์ พิมพ์เสน²

ความผิดฐานข้อโกงในประเทศไทยมีรากฐานจากการหลอกลวงด้วยข้อความเท็จหรือปกปิดความจริง เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อและโอนทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์ โดยถือเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341–348 ซึ่งเดิมทีในกฎหมายตราสามดวงจัดเป็นเพียงคดีแพ่ง ต่อมาได้มีการพัฒนา โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญารับปัจจุบันในปี พ.ศ. 2500 กำหนดให้ความผิดข้อโกงเป็นคดีอาญา ยกเว้นกรณี “ข้อโกงประชาชน” ที่ถือเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน อย่างไรก็ตาม กฎหมายปัจจุบันยังมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การไม่แยกระดับความรุนแรงของความผิดตามมูลค่าความเสียหาย ช่องโหว่ที่เปิดให้มีการยอมความแม้ความเสียหายสูง ผู้เสียหายบางกลุ่ม เช่น เด็กหรือคนไร้ความสามารถ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ยาก และอายุความคดีข้อโกงประชาชนที่กำหนดไว้เพียง 10 ปี ซึ่งไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมหลบหนีของผู้กระทำผิดในคดีขนาดใหญ่

กรณีศึกษาคดีข้อโกงสำคัญ เช่น แร่ชาร์เตอร์ แร่แม่หม้อย และแร่แม่เมณี ที่สะท้อนถึงความเสียหายที่ร้ายแรงทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม แต่กลับมีบทลงโทษไม่สอดคล้องกับระดับผลกระทบ นอกจากนี้รูปแบบการข้อโกงยุคใหม่ เช่น การหลอกลวงโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ปลอม หรือแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ยิ่งเพิ่มความซับซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายและจะมีผู้ที่ถูกกระทำทุกเพศ ทุกวัย และไม่จำกัดอายุ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาปรับปรุงกฎหมายให้ทันต่อบริบทสังคมและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับข้อโกง พบว่ายังมีปัญหา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการไม่กำหนดมูลค่าความเสียหาย เพื่อแบ่งแยกความผิดอันยอมความได้

ปัจจุบันความผิดฐานข้อโกงตามมาตรา 341 แห่งประมวลกฎหมายอาญายังถือเป็นความผิดอันยอมความได้ ยกเว้นกรณีข้อโกงประชาชน แม้การเปิดช่องให้ยอมความจะช่วยคลี่คลายข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี แต่กลับไม่มีเกณฑ์มูลค่าความเสียหายเป็นตัวแยกแยะ ส่งผลให้การข้อโกงหลักสิบบาทและหลักล้านบาทมีสถานะทางกฎหมายเท่าเทียมกัน ซึ่งขัดต่อหลักความยุติธรรม และลดทอนบทบาทของรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แม้หลัก “ไม่มีโทษหากไม่มีความชั่ว” (Nulla poena sine culpa) จะเน้นการลงโทษให้สอดคล้องกับพฤติกรรมรายบุคคล แต่การไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการจำกัดความผิดอันยอมความได้ ย่อมเปิดช่องให้ผู้กระทำผิดใช้การยอมความเป็นเครื่องมือหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายข้อโกง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์รัศมี เล็งวิทยา

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อสาธารณะเช่นเดียวกับที่เกิดความไม่สมดุลระหว่างความผิดฐานฉ้อโกงกับลักทรัพย์ ซึ่งลักทรัพย์แม้มูลค่าน้อยกลับเป็นความผิดอาญาแผ่นดินและไม่อาจยอมความได้ นอกจากนี้ ยังต่างจากกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาที่นำมูลค่าความเสียหายมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษ ซึ่งกฎหมายไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ส่งผลให้คดีฉ้อโกงที่สร้างความเสียหายมหาศาลยังถูกจัดเป็นความผิดอันยอมความได้ ไม่คำนึงถึงผลกระทบในเชิงสังคมหรือเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาการนับอายุความร้องทุกข์ กรณีผู้ถูกหลอกลวงเป็นเด็กที่มีความเปราะบาง

กฎหมายอาญาไทยกำหนดหลักการเรื่อง “อายุความ” เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลไม่ให้ถูกดำเนินคดีโดยไม่มีกำหนด และเพื่อรักษาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน อย่างไรก็ตาม กลับพบปัญหาในกรณีของผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือผู้มีความเปราะบาง เช่น เด็กที่มีความเปราะบาง แม้มาตรา 342 (2) จะเพิ่มโทษแก่ผู้ที่ฉวยโอกาสจากบุคคลเหล่านี้ แต่การร้องทุกข์ยังคงจำกัดอยู่ภายใน 3 เดือนตามมาตรา 96 เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ผู้เปราะบางมักไม่สามารถร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง และอาจไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมที่สามารถดำเนินการได้ทันเวลา แม้กฎหมายมาตรา 84 วรรคสามของประมวลกฎหมายอาญาจะเพิ่มโทษต่อผู้ที่ใช้ประโยชน์จากบุคคลอ่อนแอ เช่น เด็ก ผู้พิการ หรือผู้ยากไร้ แต่ก็ยังไม่มีกรขยายสิทธิด้านการร้องทุกข์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของเหยื่อ กลายเป็นช่องว่างในทางกฎหมายที่เอื้อให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากความรับผิดชอบโดยอาศัยข้อจำกัดของผู้เสียหาย ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเปรียบเทียบกับหลักการบอกกล่าวโมฆียะกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถยกเลิกนิติกรรมได้เพื่อประโยชน์ของผู้เยาว์ ยิ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายอาญาให้คำนึงถึงข้อจำกัดเฉพาะของผู้เสียหายที่เปราะบาง ดังนั้น ควรมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอายุความร้องทุกข์ในคดีอาญา โดยกำหนดเงื่อนไขที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานะของเหยื่อ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม เท่าเทียม และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้เปราะบางอย่างแท้จริง

3. ปัญหาอายุความฉ้อโกงประชาชน กรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี

แม้กฎหมายอาญากำหนดโทษสูงสุดของความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 วรรคท้ายไว้ไม่เกิน 5 ปี แต่เมื่อผู้กระทำความผิดกระทำความผิดหลายกรรมต่างวาระ ศาลสามารถรวมโทษได้สูงสุดถึง 20 ปี ทว่าตามมาตรา 95 (3) กลับกำหนดอายุความในการฟ้องคดีไว้เพียง 10 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับความร้ายแรงของความผิดและโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ ช่องว่างนี้กลายเป็นแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดเลือกหลบหนีมากกว่ายอมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะหากหลบหนีจนพ้นกำหนดอายุความ รัฐจะไม่สามารถดำเนินคดีได้อีก แม้จะมีหมายจับหรือรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้วก็ตาม ตัวอย่างเช่น คดีแชร์ชาเตอร์ที่สร้างความเสียหายกว่า 5,000 ล้านบาท ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปต่างประเทศจนคดีหมดอายุความและกลับมาใช้ชีวิตโดยไม่ต้องรับโทษ

สถานการณ์เช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าอายุความ 10 ปีในคดีฉ้อโกงประชาชนไม่เหมาะสมกับลักษณะของความผิดที่มีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจในวงกว้าง จึงควรพิจารณาแก้ไขกฎหมายให้ยืดหยุ่นและมี

ประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การ “หยุดนับอายุความ” ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี เพื่อไม่ให้เกิดการหนีความผิด กลายเป็นผลประโยชน์ของจำเลย และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายสอดคล้องกับความยุติธรรมอย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับข้อโกง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ถูกระทำ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการไม่กำหนดมูลค่าความเสียหาย เพื่อแบ่งแยกความผิดอันยอมความได้

เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานข้อโกง โดยนำ “มูลค่าความเสียหาย” และ “ลักษณะเจตนาในการกระทำความผิด” มาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าคดีใดควรเป็นความผิดอันยอมความได้ และคดีใดควรเป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่ไม่อาจยอมความได้ เช่น กำหนดวงเงินขั้นต่ำของความเสียหาย หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีประวัติการกระทำความผิดซ้ำซาก ให้ถือว่าเป็นความผิดที่ไม่อาจยอมความได้ โดยให้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 341 ดังนี้

มาตรา 341 วรรคหนึ่ง

“ผู้ใดโดยทุจริต หรือด้วยเจตนาหลอกลวงผู้อื่น โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการกระทำนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ถือเป็นการกระทำความผิดฐานข้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

วรรคสอง

ในกรณีที่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีมูลค่าไม่เกินหนึ่งแสนบาท และผู้กระทำความผิดไม่มีประวัติการกระทำความผิดฐานข้อโกงมาก่อน คดีนั้นให้ถือเป็นความผิดอันยอมความได้

วรรคสาม

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มีมูลค่าความเสียหายเกินหนึ่งแสนบาทขึ้นไป ให้ถือว่าเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน”

2 ปัญหาการนับอายุความร้องทุกข์กรณีผู้ถูกหลอกลวงเป็นเด็กที่มีความเปราะบาง

ควรมีการปรับปรุงกฎหมายโดยการขยายอายุความการร้องทุกข์สำหรับกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กที่มีความเปราะบาง หรือกำหนดข้อยกเว้นพิเศษ เช่น ให้นับอายุความเมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมทราบเหตุ หรือเมื่อเด็กมีความสามารถเข้าใจและตัดสินใจได้ เพื่อให้การเข้าถึงความยุติธรรมเป็นไปอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของผู้เสียหาย โดยแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 เพื่อยืดระยะเวลาการร้องทุกข์ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กหรือบุคคลที่มีข้อจำกัดทางสติปัญญา เพิ่มบทบัญญัติขึ้นใหม่ เป็น มาตรา 96/1 ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถใช้สิทธิโดยตนเองไว้ ดังนี้

“มาตรา 96 ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลที่ไม่สามารถใช้สิทธิตามกฎหมายได้ด้วยตนเอง ระยะเวลาในการร้องทุกข์สามเดือนให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้แทนโดยชอบธรรมทราบถึงการกระทำความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด”

“มาตรา 96/1 ในกรณีที่ผู้เสียหายมิได้มีความสามารถในการใช้สิทธิร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองและไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมในระยะเวลาที่กำหนด ให้ระยะเวลาการนับอายุความร้องทุกข์หยุดลงจนกว่าผู้แทนโดยชอบธรรมจะได้รับรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้แทนดังกล่าว”

3 ปัญหาผู้กระทำความผิดหลบหนีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 95 วรรคสอง โดยระบุให้ชัดเจนว่า “หากผู้กระทำความผิดหลบหนีก่อนการฟ้องคดี อายุความจะหยุดนับทันที และให้นับใหม่เมื่อสามารถควบคุมตัวผู้กระทำความผิด” เพื่อปิดช่องว่างของการหลบหนี ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมดังนี้

มาตรา 95 วรรคสอง

“ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการยื่นฟ้องคดี ให้ถือว่าเป็นเหตุให้การนับอายุความหยุดลงนับแต่วันที่เจ้าพนักงานมีหลักฐานชัดเจนว่าผู้กระทำความผิดได้หลบหนีหรือไม่สามารถติดตามตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ และให้นับอายุความต่อไปอีกเมื่อสามารถควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ได้แล้ว”

เอกสารอ้างอิง

- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด มาตรา 288 ถึง 366**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559.
- ชยพร วิชาโคตร, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง.” **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (2553) : 138-149.
- นิติพร มีไพฑูรย์ และสัญญาพงศ์ ลิ่มประเสริฐ, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดอาญาฐานฉ้อโกง.” **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**, ปีที่ 8, ฉบับที่ 4 (เมษายน 2564) : 293-304.
- รังสิมา คาราวงษ์, “การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้ห่วยความสามารถ.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**, 2560.
- ลักษ์สุดา โพธิ์ทอง, “ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงของประเทศไทย: ศึกษากรณีการกระทำผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์หรืออินเทอร์เน็ต,” **สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**, 2566.
- ณัฏฐ์ณภัฏ บุษปฤกษ์ และธานี วรภัทร์, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้ : ศึกษากรณีความผิดฐานฉ้อโกง.” [Online]. Available URL: <https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/ปีที่ 20 ฉบับที่ 203 เดือนเมษายน -กรกฎาคม 2559/vol4-3-17.pdf>, 2568 (มิถุนายน 20).
- ชนกฤต พรธรรมจักร, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับฐานความผิดฉ้อโกงประชาชน,” [Online], Available URL : http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6212019016/1631534825300bfac18d34d820100624e3c075d778_abstract.pdf, 2568 (มิถุนายน, 26).
- สราวุธ สังข์มิ่ง, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา,” [Online], Available URL : <http://www.lawgrad.ru.ac.th/Abstracts/1304>, 2568 (มิถุนายน 20).
- อริกา อภิรณัง, “ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ใช้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 84 วรรคสาม” [Online]. Available URL//https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=49047&table=files_biblio (มิถุนายน 11).
- เพิ่มศักดิ์ สุริยวนากุล, “ฉ้อโกงกับความผิดอาญาแผ่นดิน,” [Online]. Available URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/13502.pdf> 2568 (มิถุนายน 20).
- แนวความคิดของต่างประเทศเกี่ยวกับกฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization)** [Online]. Available URL//https://library.coj.go.th/pdfview.html?fid=49047&table=files_biblio 2568 (มิถุนายน 11).

PPTV online, ย้อนรอยคดี “หื้อโก่ง” ชื่อดัง! ในไทย เสียหายหลายหมื่นล้าน-จำคุกแสนปี! [Online], Available
<https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1/234851,2568>(มิถุนายน,27).